

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

ANCA OPAIȚ

**MANUSCRISELE SLAVONE
DE LA BIBLIOTECA FILIALEI CLUJ-NAPOCA
A ACADEMIEI ROMÂNE.
STUDIU MONOGRAFIC ȘI ANTOLOGIE DE TEXTE**

Lucrare de doctorat
(REZUMAT)

Conducător: Prof. univ. dr. NICOLAE EDROIU

CLUJ-NAPOCA
2009

Lucrarea de doctorat se intitulează “Manuscrisele slavone de la Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române. Studiu monografic și antologie de texte” și în cuprinsul ei au fost prezentate informațiile rezultate în urma cercetării personale a Fondului slav din cadrul Bibliotecii Academiei Române din Cluj, constituit dintr-un număr de treizeci și cinci de manuscrise slavone, din care două sunt coligate.

La început, investigațiile sporadice în această ramură a istoriei au fost asemenea unui transfer de informații între cercetători, limitându-se la semnalarea existenței mai multor izvoare de cultură românească îmbrăcată în haină slavonă, cu referire directă la manuscrisele slavone, găsite în diferite locații pe teritoriul românesc. Cu timpul, acestea au fost recuperate din „neștiință și uitare” și, datorită efortului unor cercetători devotați întru totul muncii științifice, ele s-au constituit în colecții și fonduri în cadrul unor biblioteci, cu precădere în cadrul Bibliotecii Academiei Române. Astfel, orice tentativă de reconstituire a unei panoramări monografice se raportează la izvoare.

În cazul acestei lucrări sursa principală a constituit-o Fondul slav din cadrul Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca, o colecție de treizeci și cinci de manuscrise slavone, din care două sunt coligate. O cercetare arhivistică și bibliografică, bine întocmită, ne arată coordonatele receptării datelor informaționale cu privire la încadrarea istorică și culturală a acestor „martori vii”, în același timp reconstituind traseul unei culturi românești manifestată sute de ani sub slove chirilice.

Lucrarea, în sine, are o importanță specifică, ce derivă din natura subiectului propus și din metodele de investigare utilizate, deoarece, pentru prima dată, aceasta aduce la lumină, într-un studiu mai amplu, complexitatea informațiilor cu privire la trecutul istoric și cultural, lingvistic și social, totodată lăsând căi deschise spre alte conexiuni interdisciplinare.

Teza este structurată pe trei părți, precedate de un cuvânt introductiv, urmate de concluzii, bibliografie și anexe, după cum urmează:

Cuvânt înainte

I. Manuscrisele slavone din Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca

1. Fondul de manuscrise slavone
2. Descrierea manuscriselor slavone

II. Filigranele hârtiei utilizate în manuscrisele slavone

1. Ancoră în cerc surmontat de o stea
2. Cap de bour
3. Litere
4. Mistreț
5. Plante
6. Steme și blazoane
7. Alte tipuri de filigran

III. Aspecte ale limbii slavone din manuscrise

1. Probleme stilistice
2. Particularități lingvistice
3. Limbajul și stilul Predosloviilor

Antologie de texte în facsimil

Concluzii

Bibliografie selectivă

Imagini

Mărcile de filigran de pe hârtia manuscriselor slavone din Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca

Frontispicii, inițiale și coperte

Prima parte, cea mai amplă, în care cele treizeci și șapte de manuscrise slavone sunt contabilizate în ordine alfabetică, după titluri date în funcție de conținutul

manuscriselor, căci nici unul nu are titlu înscris, cuprinde descrierea lor din punct de vedere tehnic și grafic, este aproximată vechimea lor, stabilită proveniența, este expus cuprinsul textelor cu litere chirilice, fără intervenții de natură normativă, iar însemnările sunt redată în funcție de limba și scrierea folosită¹, acolo unde este cazul intervenindu-se, în paranteze rotunde, cu traducerea în limba română. Textele vechi românești scrise cu caractere chirilice sunt redată în transcriere interpretativă, potrivit normelor utilizate în lingvistică. Partea a doua analizează tipurile de filigran ce personalizează suportul de scris, clasificând mărcile de apă în șapte grupe, ultima incluzându-le pe cele care sunt incerte din perspectiva comasării. În partea a treia lucrarea prezintă o vedere de ansamblu asupra problemelor stilistice și aspectelor lingvistice ale textelor slavone din manuscrise, urmărind separat și caracteristicile limbajului Predosloviilor din cele cinci Tetraevangheliare (Ms. sl. 3, Ms. sl. 4, Ms. sl. 21, Ms. sl. 30, Ms. sl. 33). Un segment din anexele lucrării aduce la lumină, în format facsimil, pagini de text slavon din exemplarele manuscrise păstrate în colecția Bibliotecii Academiei Române din Cluj.

Imaginile reproduse la sfârșitul lucrării au fost clasate din perspectiva analizei timbrelor de apă a hârtiei utilizată în manuscrise, redată în mărime naturală, și din perspectiva artistică, fiind prelucrate pentru expunere inițiale decorate, frontispicii deosebit ornamentate și câteva coperte, dovezi vii a măiestriei și meticulozității meșterilor și caligrafilor.

Cu toate că vechea numerotare a manuscriselor slavone are câteva lacune, nu s-a recurs la modificarea acesteia, păstrându-se cea deja existentă, iar referirile cu privire la această lipsă au fost menționate în rubrica *Observații* din cadrul descrierii fiecărui manuscris. În cazul exemplarelor slavone care au intrat mai târziu în colecție și nu au avut numerotare a filele, s-a recurs la o numerotare a bibliotecii,

¹ Este vorba de cele scrise în alfabetul chirilic sau în cel latin. Dacă sunt scrise cu caractere chirilice într-o altă limbă decât limba română textele sunt expuse întocmai, dacă utilizează alfabetul latin într-o altă limbă decât limba română se procedează similar.

fără afectarea integrității manuscriselor.

Lucrarea, în sine, are o importanță specifică, ce derivă din natura subiectului propus și din metodele de investigare utilizate, deoarece, pentru prima dată, aceasta aduce la lumină, într-un studiu mai amplu, complexitatea informațiilor cu privire la trecutul istoric și cultural, lingvistic și social, totodată lăsând căi deschise spre alte conexiuni interdisciplinare.

Nesacrificând acribia filologică scopului practic urmărit, ne-am bucura dacă am avea prilejul să constatăm că efortul întocmirii acestei monografii a manuscriselor slavone din colecția Bibliotecii academice din Cluj va fi apreciat de cei care doresc consultarea acestor exemplare, dar și de cei care se fac datori în a păstra și conserva asemenea valori ale patrimoniului cultural național.

Cuvinte-cheie: istorie, manuscris, slavon, filigrane, frontispicii, valorificare, analiză, sistematizare, cercetare.